

РЕЗЮМЕТА

на публикациите на гл. ас. д-р Надежда Ангелова Стоянова,

представени за участие в конкурса за заемане на академичната длъжност доцент по професионално направление 2.1. Филология (Българска литература – Българска литература от Първата световна война до наши дни. Литература за деца и юноши), обявен в Държавен вестник, брой 24, 17 март 2023 г.

На научното жури са предложени 16 публикации (1 монография¹, 3 студии и 12 статии). От тях 3 статии са публикувани в научни издания, реферирани и индексирани в световноизвестни бази данни с научна информация; 7 публикации (1 студия и 6 статии) са по дисциплината „Литература за деца и юноши“.

Тук публикациите са обособени в четири тематични групи:

- I. Мода и модерност в българската литература от 20-те и 30-те години на XX век
- II. Отвъд канона. Прочити на българската литература
- III. Модерното всекидневие. Литературни интерпретации
- IV. Литература и техника

I. Мода и модерност в българската литература от 20-те и 30-те години на XX век

01. Стоянова, Надежда. Украси и гримаси. Мода и модерност в българската литература от 20-те и 30-те години на XX век. София: Парадигма, 2022, ISBN 978-954-326-480-3. 378 с. Рецензирано.

В книгата модата се разглежда като проблем с висок интерпретативен потенциал за българската култура от 20-те и 30-те години на XX век, като се стъпва на тезата, че през

---

¹ В списъка за минималните национални изисквания е включена и втора монография, публикувана на основата на дисертационен труд.

този период разбирането за явлението не се свежда единствено до оценностяването на мимолетното, променливото или новото, а до съзирането на човешкото като героично (по Бодлер) в неговия екстатично-травматичен и насладно-невротичен порив към идното, въпреки осъзнаването на смъртта. В следвоенните години на радикален крах на хуманистичните идеи и на болезнено разколебаване на Аза в себестойността му, модата се превръща във възможност за реконструиране и усъвършенстване на себе си, във възможност на Аза да бъде повече, отколкото е. За част от българските автори от този период модата не се състои собствено в реализацията ѝ, или в нейната обективизация в модната вещ. За тях тя е най-вече в самото предвкушане на насладата да бъдеш моден, да бъдеш изпреварващо актуален спрямо другите, спрямо себе си, спрямо живота, но и спрямо смъртта. Затова и обект на монографията не е историята на облеклото в литературата или антропологията или семиотиката на модната дреха (възприемана често като метонимичен образ за самата мода), изследването най-вече е фокусирано върху възможностите разнообразните модни образи и жестове да бъдат видени като проява на самосъзнанието на Аза за себе си. В същото време книгата се занимава и с (критическото осмисляне на) неуспешността на тези образи и жестове да извоюват една различна самопредстава за субекта, с превръщането им в елементарна и неререфлексивна проява на подражателните импулси, които стереотипизират субекта и представите му за света. Тоест модата не се осмисля като равностойна на модерното, а *модерното се осмисля като хоризонт на модния човек*.

Изложението е разделено на две части. Първата е посветена на културноисторическите параметри, в които модата често се разглежда от изследователите, и на „високите“ и популярните опити за критическа рефлексия на явлението.

Първата глава е именувана „*Бодлеровият костюм*“ на българската междувоенна литература и се занимава с усложняването на разбирането за ефимерното в националната ни култура. Тази глава от изследването полага културноисторическия контекст и концептуалната основа на по-нататъшния анализ, като разглежда отношенията между мода и модерност през проблеми като времето, революцията, града и модерната субективност, стъпвайки на изследвания на Георг Зимел, Валтер Бенямин, Фарнан Бродел, Ролан Барт, Жил Липовецки и др. Втората част на главата е фокусирана върху изострения интерес на

българската интелигенция от междувоенните години към феномена на модата и различните опити тя да бъде обяснена, утвърдена или отречена.

Втората глава се обръща към популярната култура – към *модните журналы* от междувоенните години и стремежа на авторите в тях не просто да описват модни силуети, да конструират и създават модни дрехи, но най-вече да разсъждават – със *самочувствието на модерни субекти* – върху функциите и значението им. Тези текстове, от една страна, дават възможност за осмислянето на ролята на популярната култура в контекста на авангарда от 20-те години. От друга страна се вижда как привидно несложни в съдържанието си тенденции като египтоманията, „à la garçonне“ и „тънката линия“ и др. започват да чертаят контура на човека от междувоенните години с неговия специфичен модернистичен нерв. Други тенденции – на спортуващото или на облеченото в стилизирана и осъвременена носия тяло – често тривиализират субекта и представят модата като „меко“, но категорично средство за постигане на определен идеологически контрол.

Втората част на книгата набелязва някои от литературните прочити на модата от междувоенните години. Тя започва с Трета глава, чийто акцент е върху „столицата на света“ и на модата – *Париж*, която предполага за българските автори срещата с несвойствения за българската литература *рефлексивен опит с мимолетното* през очите на един различен субект. Париж се разглежда като среда, която поражда „художника на съвременния живот“ и „отключва“ за българската култура модерното и модернистично преживяване на ефирното; среда, която позволява разглеждането на модерната идентичност като маска, в която субектът проектира надеждата си за произволно множество от фигури, за неограничена вариативност на човешкото, за неговата възможност да надмогва границите на единичното. Конкретен обект са текстове на Атанас Далчев, Константин Константинов, Николай Райнов, Петър Осоговец и някои други.

В четвъртата глава се доразгръща проблемът за произволната смяна на идентичности, която модата имплицира (вж. Лотман). През *кабарето* и *карнавала* – в качеството им на хетеротопии и хетерохронии – градската среда се представя като пространство на *игра, а човекът като марионетка*, попаднала в ръцете на непознато голямо дете, което с метафизически порив разкъсва своята кукла (по „Поуката на играчката“ на Бодлер), но с очите на скептичен старец съзира в нея само празнотата. Но знак ли е „кухината“ на куклата за собствената му празнота? Разглеждат се повече или по-малко

познати текстове, сред които разкази на Светослав Минков, Владимир Полянов, Георги Райчев, Димитър Димов и др.

Обект на петата глава е *модният и/или модерен герой*, който желае да разпознае в модната дреха или жестовост реализацията на своя *блян по съвършенство и стабилност*, но вижда само застой и/или открива смъртта. На свой ред това отключва неговото извънредно в усилието си *желание да динамизира битието*, да разшири хоризонта на идното. В първата част наблюденията се фокусират върху парадоксалността на антимодния денди да конструира и деконструира себе си и света; във втората – върху танцуващия човек и неговия ексцентрично заявен утопизъм или травматичен цивилизационен цинизъм; последната част се занимава със скучаещия човек и ироничните прочити на скуката в делника, зададени от стереотипните представи за живота, които модите, наложени от масовата култура, създават. Акцент в тази глава се поставя върху текстовете на Чавдар Мутафов, но са разгледани още произведения на Андрей Протич, Димитър Шишманов, Фани Попова-Мутафова, Гео Милев, Владимир Полянов и др.

Последните две глави се насочват към литературни интерпретации на модата, които разглеждат явлението като клише. Шестата глава е фокусирана върху *функцията на смеха да изобличава модата*, да представя модите в делника като възможен провал на модерния и на модернистичния проект. Обект на изследване са хумористичните разкази от 30-те години и техните персонажи – мижитурки, тарикати, клюкарки и др., които, чрез своята посредствена вострастеност в любовите, туризма, танците или пък вегетарианството се превръщат в *карикатурни образи на „съвременния“ героизъм*.

Седмата глава се фокусира върху представите за *„новостта“ в модата*, които *популярната литература* едновременно (манипулативно) налага, но и от които – често с пародийно-ироничен хъс – се опитва да се отгласне, макар рядко да успява да излезе отвъд неизбродимите дебри на клишето. Проблематиката е разгледана през някои от насмешливите прочити на българановците върху следвоенния модернизъм и през литературната „конфекция“ на междувоенната литература: тривиалните прочити на градската мода, „нареждани“ от песнопойци, и иронично-пародийните кабаретни текстове на т.нар. „куплетисти“. В тези текстове и жестове, от една страна, се вижда (по Зимел) силният импулс към стереотипизация, а от друга, в тях личат повече или по-малко смелите

опити за отгласване от стереотипното – опити, които често повторно попадат в капана на клишето.

Първичната литература, на която стъпва изследването, е с широк обхват. Включени са критически и художествени текстове както на добре познати, така и на редица други автори, които рядко са попадали в ползрението на българските културни и литературни историци. Появяват се и произведения, които за първи път влизат в научно обращение.

II. Отвъд канона. Прочити на българската литература

02. Стоянова, Надежда. Далчев отвъд канона. Случаят с „Хроника“ – Литературна мисъл, 3/2022, ISSN (print) 0324-0495, ISSN (online) 1314-9237, с. 121–131. Изданието е индексирено в Scopus.

В статията се разглежда едно недостатъчно известно стихотворение на Атанас Далчев – „Хроника“, което е публикувано в литературната периодика, но след това не е включвано в книга на поета. Причините за отхвърлянето на произведението от автора, но и от съставителите на последващите издания се търсят както в художествените особености на творбата, така и в стратегиите на Далчев за моделиране на собствения му литературноисторически образ през призмата на заявяваната от него неведнъж висока самокритичност. За специализирания читател „Хроника“ може да бъде важна творба не толкова с оглед за постигане на фактологична пунктуалност при представяне на един от големите български поети, а най-вече заради необходимостта от проследяването на динамично променливите структури на канона и за осмислянето на отделни принципи при формирането на представата за класичност в българската литература.

03. Стоянова, Надежда. Поредицата „Детски живот“ в контекста на Гео-Милевия модернистичен проект. – Български език и литература, 2/2022, ISSN (print) 0323-9519, ISSN (online) 1314-8516, с. 160 – 174, doi:10.53656/bel2022-2-4-NS. Изданието е индексирено в Web of Science.

В статията се разглежда поредицата „Детски живот“, от която Гео Милев издава 3 книжки през 1913 и 1914 г. В изследванията поредицата нерядко се споменава мимоходом при

представянето на ранните литературни увлечения и издателски амбиции на автора, а в интерпретациите на неговите стихове за деца вниманието на учените се насочва към единични текстове. Настоящата статия се опитва да докаже, че като цялостно начинание стиховете, публикувани в двете издания на запазените книжки № 1 и № 3 от „Детски живот“, могат да бъдат положени в по-широкия контекст на Гео-Милевия модернистичен проект. В първата част на изложението се разглежда историята на поредицата и се публикува невключван до този момент в последващите съчинения на поета текст, а във втората част се акцентира върху стремежа на автора да въведе читателите си в модернистичните параметри на т.нар. от него „естетическа емоция“.

16. Стоянова, Надежда. Гео Милев и философският камък. – Литературен вестник, 14/ 2019, ISSN (print) 1310 – 9561, с. 9, 10, 11.²

В статията се разглежда есето „Тайната. Окултни съждения на един непосветен в окултизма“ (1922) – слабо позната и неизследвана до този момент публикация на Гео Милев, която се появява за пръв път в редактирания от Николай Райнов вестник „Анхира“. Целта е да се подсказе значимостта на този текст за българската литературна история – не само защото с него се представя едно по-различно лице на българския класик, но и защото публикацията позволява да се поставят в по-широка перспектива окултните основания на българския авангард от началото на 20-те години на XX век. „Тайната“ се разглежда в контекста на характерни публикации от „Анхира“, както и в контекста на някои преводни текстове от списанието на Гео Милев „Везни“.

10. Stoyanova, Nadezhda. The Orphan and the Other. Kalina Malina's Children's and Young Adult Novels. In: "Slavic Worlds of Imagination: Borders of Tolerance/Słowiańskie światy wyobraźni. Granice tolerancji", editor/s: Magdaleny Duras, Alicji Fidowicz, Marleny Grudy Krakow: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, 2019, ISBN 978-83-233-4774-3, pp. 73–84.

---

² Статията е предоставена на научното жури, но не е включена в таблицата с минималните национални изисквания.

Обект на статията са три романа за деца и юноши от българската авторка Калина Малина – „Златно сърце“ (1930), „Сирачета“ (1933) и „Детето на затворника“ (1940). Сиракът – главен герой на произведенията – се разглежда като субект, който търси закрила и близост с другите и като субект, който впоследствие на свой ред съзнава, че може да признава и да закриля другите. Стига се до заключението, че употребата на образа на сирака като персонаж в художествените творби разкрива не само интереса към него като знак за актуален проблем през 20-те и 30-те години на ХХ век, но и показва необходимостта неговата фигура да бъде положена в контекста на отношението между себе си и другия в литературата за деца и юноши от този период.

06. Стоянова, Надежда. Лириката на Николай Кънчев за деца. Форми на контрол, „места“ на свобода. – Филологически форум, 1(17)/2023, ISSN 2534-9473, с. 77–94. <https://philol-forum.uni-sofia.bg/portfolio-item/philological-forum-17/> [дата на достъп: 01.04.2023]. Студия.³

Комунистическата власт не позволява на поета Николай Кънчев да публикува свои лирически текстове в периода 1968 – 1980. Единствено изключение се прави за неговата поезия за деца. След реабилитацията му през 80-те и 90-те години произведения му за деца се четат обикновено само като компенсаторен жест и често са игнорирани от литературните историци. Целта на студията е да открие художествената независимост на тези творби, като се фокусира върху процеса на засвидетелстване на самостоятелността на субекта в тях. Този процес се разгръща в две стъпки. Първата е свързана с различните форми на рационално демитологизиране, „разомагьосване“ на фалшивите форми на героичност и/или правилност, а втората е отнесена към самосъхранителното вглеждане в себе си и самостоятелно съзряване най-вече през художествения опит. В този аспект лириката на Николай Кънчев, макар и привидно обърната към възможностите за приспособяване на малкия читател към живота на общността, което следва да бъде постигнато най-вече чрез акцента върху различните професии, всъщност задава една доста по-различна посока на социализация. Тя не е хоризонтална – не се разгръща по линия на

---

³ Текстът е 44 990 знака, т.е. 25 стандартни страници.

вписването в отделни обществени слоеве и групи, а е най-вече имплицитно вертикална – проявява се в съзнанието за възможната приобщимост на читателите към художествения опит на поетите, или към споделената идея за / вяра в метафизичната природа на изкуството.

11. Стоянова, Надежда. Оттук дотам и след това, или за поетическите светове в стихосбирката „Над полето, сред небето“ на Биньо Иванов – Страница, 2/2022, ISSN (print) 1310-9081, с. 153-164.

Статията се фокусира върху проблематизирането на граничността в лириката за деца на Биньо Иванов и по-конкретно в неговата стихосбирка „Над полето, сред небето“ (1979). Стига се до заключението, че „разширяването“ / „вдълбочаването“ / „удължаването“ на света има както естериорни, така и интериорни измерения, защото често то може да бъде проектирано във вътрешния свят на Аза и да създаде романтичeskата представа за неговото неограничено разрастване, а поетическият език има особената роля да даде израз на този процес. По този начин книгите на Биньо Иванов за деца се реализират не като възпитателен, а като художествен проект, който е пряко обвързан с функционалността на лириката във време на налагане на „реалистична“ поетика и се противопоставя на агресивните идеологически модели, прокарвани в литературата за деца.

12. Стоянова, Надежда. Светът „расте“ и „свети“. Опит върху стихосбирката на Биньо Иванов „Пътешествието на бабините очила“. В: „Над него ден изгрява“, или за образа на слънцето в българската литература и фолклор,“. Ред. и съст. Н. Стоянова, В. Игнатов, М. Маринова-Панова, М. Русева, София: Факултет по славянски филологии, 2022. ISBN 978-619-7433-62-3. <https://bglitertech.com/the-world-grows-and-shines-binyo-ivanov/> [дата на достъп: 01.04.2023].

Обект на статията е стратегията за конституиране на субекта във втората книга за деца на Биньо Иванов – „Пътешествието на бабините очила“ (1985). Конкретният тематичен акцент при разглеждането на текстовете е *светлината*, която започва да разкрива света само когато субектът е наличен. Той трябва да може да разпознае или опознае света, както и потенциала на съществуващото да променя размерите си. Тази способност обаче субектът не притежава

по презумпция, а получава само след като е постигнал знанието за собствената си идентичност като константна или променлива величина. Последователно се разглеждат трите поеми в стихосбирката – „Приключение, в което има много морета“, едноименната „Пътешествието на бабините очила“ и „Приказка за Наум, Рума и луната“, които представят „порастването“ на Аза и на света в лириката на автора за деца.

08. Стоянова, Надежда. „Атласът“ като литературноисторически проект. В: „Литературата като съдба. Сборник в чест на 80-годишнината на професор Симеон Янев“, Ред. и съст. И. Иванов, Н. Стоянова, София: УИ „Св. Климент Охридски“, 2022, ISBN 978-954-07-5582-3, с. 128–136.

Обект на статията е големият изследователски и съставителски проект на Симеон Янев „Атлас на българската литература“ (2003 – 2012), който се разглежда през опита за дискурсивно реконструиране на *автентиката на творбата*. Проектът предпоставя своеобразна перспектива към фигурата на литературния историк, към функцията на литературния факт и към употребата на критическия текст, при което литературната история се формира не като завършен процес, а като винаги актуална процедура на онтологизиране на националната литература.

07. Стоянова, Надежда. Нарстуд / Narstud. Периодика и литература. Том 6. Ред. П. Ватова, Е. Трайкова, М. Иванова-Гиргинова. София: ИЦ Боян Пенев, 2021, ISBN 978-619-7372-39-7, стр. 529–555. Студия.⁴

Студията е аналитичен преглед на българското списание „Нарстуд“ / “Narstud”, излизало в периода 1924 – 1926 в Германия. В прегледа са включени всички публикации в изданието, като те са групирани по жанров принцип. Забелязва се, че макар и художествената или критическата интерпретация да е силно ограничена поради идеологическа пропаганда, част от литературните произведения, които се появяват в списанието, показват стремеж за

---

⁴ Студията е предоставена на научното жури, но не е включена в таблицата с минималните национални изисквания.

диалог с актуални художествени тенденции. Те са повлияни от междувоенния европейски авангард, в частност от немския експресионизъм, и правят видимо съмишленичеството на редакторите и авторите на списание „Нарстуд“ с Гео Милев, редактиращ по това време „Пламяк“ (1924 – 1925), и с Антон Страшимиров, който междуременно започва да редактира в. „Ведрина“ (1926 – 1927).

III. Модерното всекидневие. Литературни интерпретации

09. Стоянова, Надежда. „Великият незнаен“. Галерия от типове български в модерни времена. В: „Литературната периферия: памет и употреби“. Ред. Н. Стоичкова, Н. Стоянова, В. Игнатов. София: УИ „Св. Климент Охридски“, 2020. ISBN 978-954-07-5115-3, с. 47–54.

В статията се разглеждат публикации в българската културна периодика от 30-те и първата половина на 40-те на XX век, в които се акцентира на фигурата на „великия незнаен“, на онзи „велик четец, велик зрител, велик слушател и ученик“, постигането на когото според Кирил Кръстев е цел на гения. На пръв поглед, обръщането на българската култура към тази фигура в различните ѝ превъплъщения е повлияно от актуалните през междувоенните години колективистични идеологии. Но част от статиите, представени в изследването, предполагат този персонаж да се осмисля най-вече като реакция срещу патетичните романтически героизации както на тълпата, така и на „изключителната личност“. Като такъв „великият незнаен“ е нов субект за българската културна история, който представя опита за етически и естетически прочит на човешкото в неговата дискретна единичност, мълчалива устойчивост и ненатраплива съпричастност. Във втората част на статията се обръща внимание и на отрицателните / карикатурни лица на „незнайния“, когато той престава да бъде определян като „велик“.

05. Stoyanova, Nadezhda. Geography of Boredom. On Bogomil Raynov's Travelling in Everyday Life – Labyrinth. An international Journal for Philosophy, Value Theory and Sociocultural Hermeneutics, vol: 22, 2/2020, ISSN 2410-4817 (Print) / 1561-8927 (Online),

р.177–195. <http://www.axiapublishers.com/ojs/index.php/labyrinth/article/view/273> [дата на достъп: 01.04.2023]. Студия.⁵

Целта на студията е да представи проблема за скуката в романа на Богомил Райнов „Пътуване в делника“ (1945). Скуката в романа се разглежда през идеята за разминаването между очакване и опит. Оказва се, че житейските очаквания на субекта са моделирани от масовата комерсиализация на XX век. „Културната индустрия“ подменя представата за възвишено, формирана от романтическата поетика, с обилие от клишета, които лишават света от представата за неговата непредвидимост и неочакваност. Този тип клишета са обект на ирония в романа на Богомил Райнов – в творбата фалшивите очаквания създават неистинно усещане за скука, което се разпознава и преживява в различни топоси от градското пространство. Скуката като изследователски проблем рядко попада в интереса както на българските автори, така и на българските литературни историци. По този причина студията се опитва не само да насочи изследователския интерес към нея, но и да предложи нейна интерпретация.

15. Стоянова, Надежда. „Непредсказуемостта“. Истории с тигри, с хора и с люти чушки от Зорница Христова. В: „Динамизирана епоха. Литературноисторически ракурси“. Съст. Н. Стоянова, В. Игнатов, М. Русева, ред. И. Иванов, Д. Григоров. София: Факултет по славянски филологии, 2021, ISBN 978-619-7433-50-0 <<https://bglitertech.com/nepredskazuemoto-istorii-s-tigri-hora-i-ljuti-chushki/>> [дата на достъп 24.03.2023].

Обект на статията са книгите „Блок №4“ (2015) и „Кратки приказки за досънуване“ (2017) от Зорница Христова. Образите на тигрите (в първата книга) и лютите чушки (във втората) са разгледани като метафори, които дават израз на определен темпорален модел, свързан със случайността и непредвидимостта като характеристики на (пост)модерния опит с бъдещето. „Блок № 4“ и „Кратки приказки за досънуване“ са книги, в които се оценостява всекидневието и се осмисля нонсенсът като възможност за освобождаването на представата

---

⁵ Текстът е 49 321 знака, т.е. 27 стандартни страници.

за идното от шаблонните решения, диктувани от семплите самосъхранителни рефлексии на настоящето. В книгите се забелязва още отказ от единичността на историята и нейната развързка, от познатата типология на персонажите и от клишираните модели на героичност, с което се предпоставя критично отношение спрямо ежедневната масмедийна агресия на различни идеологически матрици.

IV. Литература и техника

13. Стоянова, Надежда. Поглед отгоре. Жанрът на „аерописа“ в българската литература. В: „Надмощие и приспособяване. Сборник доклади от Международната научна конференция на Факултета по славянски филологии 24-25 април 2017“. Ред. К. Алексова, Е. Търпоманова, Р. Л. Станчева, Д. Атанасова, Н. Александрова, М. Калинова. София: Факултет по славянски филологии, СУ „Св. Климент Охридски“, 2017, ISBN 978-619-7433-09-8 (pdf), с. 332–338.

В статията се разглежда един нов и специфичен за българската литература от 30-те години на XX век жанр, в който се отразяват рефлексии на авторите при пътуване със самолет. Някои от тези текстове са повлияни от идеите на италианския футуризм, затова българските литературни историци ги наричат „аерописи“. Изследването използва това понятие, защото то помага тематично да се обединят съчиненията, въпреки липсата на авангардна стилистика в тях. В статията се открояват някои аспекти, свързани с преживяването на времето и пространството при пътуването със самолет. Светът в тези текстове изглежда „очуднен“, а картината е окрупнена. От висотата на птичия си поглед и на историческото си време, модерният човек възприема себе си като герой на всички времена, освобождавайки се при това от давленията на делничния хронотоп. Същевременно в някои текстове се забелязват и аспекти на модификация на повествователния модел на характерния за 30-те години исторически разказ – той вече не е необходимо да следва хронологията на историческите събития, а посредством “хронологията” на пътя се отказва от времевата последователност, от търсенето на причинно-следствени връзки и така проблематизира телеологическите модели на българската история.

04. Stoyanova, Nadezhda. Childhood and Technology (Short Notes on the Genre and Character Picture of Bulgarian Children's and Young Adult Literature of the 1920s and 1930s). – Bulgarian language and literature / Български език и литература, 4/2018, ISSN 1314–8516 (Online) ISSN 0323–9519 (Print), pp. 407–417. Изданието е индексирано в Web of Science.

Обект на статията е интерпретацията на техниката в българската литература за деца и юноши от 20-те и 30-те години на XX век. Коментират се проблемите за отношението между понятията „дете“ и „машина“, както и някои от жанровите модификации и промени в персонажната система, които темата провокира. Стига се до заключението, че въпреки, че ориентираната към възрастна аудитория българска литература често смислово противопоставя образите на детето и машината, българската литература за деца и юноши от тези години показва, че те могат лесно да бъдат обвързани концептуално, наративно и идеологически в контекста на модерността. Така чрез разгръщане на темата за техниката българската литература за деца и юноши модифицира своята жанрова и персонажна система, както и разбирането си за детето, превръщайки го в метафора на модерността. Така литературата за деца не дублира посланията на литературата за „възрастни“, а прибавя нови модерни и модернистични аспекти към тях.

14. Стоянова, Надежда. Изобретателят и „чарът на луната“. – Литературата, 19/2017, ISSN (print) 1313-1451, с. 205–217.

Обект на статията е изобретателят като литературен персонаж на българската литература от 20-те и 30-те години на XX век. В първата част на изследването се прави опит за типологизация на образа, а във втората се разглежда присъствието на Луната в разказа на Светослав Минков „Лунатин!... Лунатин!... Лунатин!...“ (1932). Стига се до заключението, че изобретателят е персонаж, чиято героизация не се налага лесно и еднозначно: би следвало чрез изобретената от него машина той да е в състояние да контролира света и неговите значения, но в прекомерно рационализирания и достъпен свят на модерността значенията се оказват тавтологични, поради което и функцията на изобретателя се маргинализира. Машината като литературна мода вече не разкрива, а скрива битието,

доколкото започва да продуцира стереотипни светове и да провокира предвидими реакции. Освен това изобретателят е персонаж, който много лесно започва да обслужва различни идеологически модели, най-вече националистически, поради което губи от своята художествена плътност, но се явява удачен образ за разгръщане в различни иронично-пародийни дискурси.

Надежда Стоянова

28.04.2023 г.